

TAAL VERBINDT

LANDELIJKE
STUDIEDAG

LEVENDE Talen

vrijdag 3 november

2017

57 WORKSHOPS

Elke deelnemer kan aan twee workshops deelnemen. Er zijn in totaal 57 workshops: workshopronde A duurt van 11.15 – 12.45 uur, workshopronde B van 13.45 – 15.15 uur. Inschrijven voor de workshops gebeurt tegelijk met het aanmelden voor de Landelijke Studiedag. Het volledige programma van de Landelijke Studiedag 2017 en de mogelijkheid om u digitaal in te schrijven, vindt u op de website van Levende Talen <www.levendetalen.nl>.

WORKSHOP A0

Whatsapp in de MVT-les

Marrit van de Guchte (Universiteit van Amsterdam)

Tijdens de voorbereiding van een taaltaak in de mvt-les overleggen leerlingen nauwelijks met elkaar in de doeltaal. Wat zou er gebeuren wanneer dit overleg, voorafgaand aan de uitvoering van een taaltaak, niet face-to-face zou gebeuren, maar via whatsapp? Zouden leerlingen dan wel met elkaar in de doeltaal communiceren? En wat zou dit voor effect hebben op de daaropvolgende taakuitvoering? Tijdens deze bijeenkomst doe ik verslag van mijn onderzoek naar de effecten van het gebruik van whatsapp in de Duitse les. Daarnaast komen andere voorbeelden aan bod waarbij leerlingen online met elkaar kunnen communiceren in de mvt-les.

Alle talen – lerarenopleiders

WORKSHOP A1

Differentiëren: ook in de opleiding!

Maartje Visser & Annika Groenveld (Hogeschool van Amsterdam)

Differentiëren is een verplicht onderdeel van het Toezichtkader Voortgezet Onderwijs. De Inspectie van het Onderwijs concludeerde in *De Staat van het Onderwijs: onderwijsverslag 2014/2015* dat differentiëren onvoldoende aan bod komt op de lerarenopleidingen. De HvA biedt daarom sinds 2015–2016 in leerjaar 3 van lerarenopleidingen talen de module ‘Differentiëren: omgaan met verschillen’ aan. In deze workshop maakt u kennis met de module-onderdelen, hoort u welke kennis en vaardigheden studenten leren en krijgt u praktische werkvormen voor differentiëren in de talenles aangeboden. We tonen ook producten van studenten. Tot slot verkennen we welke aanpakken u meeneemt naar uw eigen opleiding. *Neem een laptop of smartphone mee.*

Alle talen – lerarenopleiders

WORKSHOP A2

Taal verbindt ... leren ook!

Kitty van Dijck & Maurice van Werkhoven (Netwerk onderwijsadviseurs)

Veel leerlingen gaan niet gemotiveerd naar school. Ze verwachten op school gemotiveerd te raken en dat kan door de inhoud van een les, door de vorm van de les en door de relatie docent-leerling. In deze workshop gaan we hiermee aan het werk: hoe ziet een goede les eruit, hoe zorg je ervoor dat leerlingen echt leren en dat zowel u als de leerlingen plezier hebben in de les? Inzichten uit de workshop kunt u meteen toepassen op uw eigen les, zodat u aan het eind van de workshop uw les voor morgen heeft voorbereid.

Alle talen - alle sectoren

WORKSHOP A3

Verbinding als voorwaarde voor leren

Sebas te Dorsthorst (RSG Lingecollege)

In deze workshop wordt aandacht besteed aan de eigenschappen van een excellente docent en de tools die hij nodig heeft. Besproken worden de drie door Luc Stevens (emeritus hoogleraar orthopedagogiek) geformuleerde psychologische basisbehoeften: autonomie, relatie en competentie. Er wordt geoefend met een communicatieschema waarbij deze drie behoeften de revue passeren. Je neemt de leerling serieus (bijvoorbeeld wanneer hij bepaalt welke sanctie bij zijn ongewenste gedrag hoort) en de relatie wordt niet verstoord.

Duits | Engels | NGT | Italiaans | NT2 | Nederlands | Turks – alle sectoren

WORKSHOP A4

Verken de wereld vanuit de klas; het Globitrotter bordspel

Rosanne Severs (Globi)

Wie lost interculturele dilemma's het beste op, maakt de meeste sociale contacten en voltooit daarom als eerste z'n reismissie? Door middel van het Globitrotter bordspel reizen uw leerlingen vanuit de klas de wereld rond en maken ze contact met verschillende culturen. Leerlingen komen zo niet alleen in aanraking met allerlei nieuwe situaties, maar worden ook actief gestimuleerd om na te denken over vragen rondom cultuur en interculturele communicatie. Tijdens deze workshop gaat u zelf aan de slag met dit spel en leert u hoe u op speelse wijze internationalisering en interculturele communicatie kunt incorporeren in uw reguliere lessen.

Alle talen – alle sectoren

WORKSHOP A5

Morfologie als woordraadstrategie bij lezen

Josien Boetje (ROC Nijmegen)

In deze workshop gaan we actief aan de slag met morfologie en leren we hoe je dit vanaf beginnersniveau kunt inzetten als woordraadstrategie. Aan de hand van verschillende activiteiten leer je op strategische wijze de betekenis van onbekende Arabische woorden te voorspellen. Uiteindelijk bespreken we hoe je de opgedane kennis in de eigen lespraktijk kunt integreren.

Alle talen – alle sectoren

WORKSHOP A6

Autobiografische vertellingen vanaf het niveau A1 van het ERK

Françoise Lucas (HAN)

Het genre van de autobiografie biedt talrijke perspectieven om vanaf het niveau A1 van het ERK taalvaardigheden te oefenen. Informatie over jezelf geven en die informatie met anderen uitwisselen kan op een ludieke en creatieve wijze in de taalles uitgevoerd worden. In deze workshop gaan de deelnemers aan de slag met activiteiten rondom de autobiografie die in de klas ingezet kunnen worden.

Alle talen – alle sectoren

WORKSHOP A7

Praktische gamification in de klas

Bart Giethoorn (Playbook Gamification)

Hoe komt het dat sommige leerlingen in de les geen 5 minuten hun aandacht erbij kunnen houden, maar wel urenlang geconcentreerd een spel kunnen spelen? En hoe kunnen we diezelfde spelprincipes gebruiken om ons lesontwerp te verbeteren? Dat zijn de vragen die we in deze workshop proberen te beantwoorden. Hopelijk leidt dat tot leerlingen die zich krachtig voelen; leerlingen die betekenisvolle keuzes kunnen maken, initiatief durven nemen, niet bang zijn om te experimenteren en dit het liefst ook nog samen met anderen doen. Net als in spelletjes eigenlijk.

Alle talen – alle sectoren

WORKSHOP A8

Differentiëren in het talenonderwijs: kleine ingrepen, grote effecten

Johan Keijzer & Karen Verheggen & Det van Gils (De Talengroep)

Differentiëren in de lessen moderne vreemde talen en NT2: hoe doe ik dat? Op grond van onze jarenlange ervaring als docent en trainer bij APS is in november 2016 bij uitgeverij Coutinho het praktijkboek rond dit thema verschenen. Tijdens deze workshop leert en ervaart u hoe u bij alle taalvaardigheden small, medium en large kunt differentiëren. Aan de hand van nieuwe, spannende en creatieve werkvormen met duidelijke instructie, bekijken we vanuit de invalshoeken niveau, tempo, leervoorkeuren, inhoud, interesse en begeleiding waar u het verschil kunt maken. We nemen het werken in een circuit als voorbeeld.

NT2 | alle talen – alle sectoren

WORKSHOP A9

Samenwerken aan de preventie van laaggeletterdheid.

Lisanne Bos & Cleo Dieteren (Stichting Lezen & Schrijven)

Ouderbetrokkenheid en taalstimulering thuis zijn van grote invloed op de schoolprestaties van leerlingen. Voor laaggeletterde ouders is ouderbetrokkenheid en taalstimulering thuis echter niet vanzelfsprekend. De communicatie met school en het lezen van rapporten is voor hen vaak lastig. Veel laaggeletterde ouders denken onterecht dat zij niet in staat zijn de taalontwikkeling van hun kind thuis te stimuleren. In deze workshop verkennen we hoe docenten laaggeletterde ouders kunnen herkennen. We gaan daarna met elkaar aan de slag om manieren te verzinnen om ouderbetrokkenheid bij deze doelgroep te vergroten, zodat de taalontwikkeling van leerlingen zowel op school als thuis wordt gestimuleerd. *Neem een laptop of smartphone mee.*

Alle talen – po

WORKSHOP A10

Dynamisch lesgeven met easy readers

Kirstin Plante & Carmen Meester (TPRS Academy)

Easy readers vormen een rijke bron van taal. Lezen is een van de beste manieren om taal te verwerven. Maar hoe kun je het lezen van boekjes nu op een leuke, dynamische en interactieve manier in je lessen verwerken? In deze workshop doe je een massa ideeën op waar je het hele jaar mee vooruit kunt!

Alle talen – po | vmbo | havo/vwo | gymnasium

WORKSHOP A11

Dyslexie en het leren van een tweede taal

Mieke Urff, (Fontys Hogescholen)

Voor leerlingen met dyslexie is de overgang naar het vo extra spannend. Hoe zal het gaan bij 'de talen'? Woordjes stampen, grammaticaregels begrijpen en toepassen, teksten begrijpen... En weten leraren wel wat dyslexie is? Uit mijn eigen onderzoek blijkt dat leraren die voldoende kennis hebben over dyslexie en de impact daarvan voor hun eigen vak, meer en betere ondersteuning bieden. Bovendien is de talentdocent bij uitstek de persoon om problemen te signaleren. Deze presentatie biedt een aanzet om leerlingen met dyslexie goed te kunnen ondersteunen.

Alle talen – vo | vavo | mbo

WORKSHOP A12

Formatief evalueren en digitale hulpmiddelen

Agnes Gerrits (Het Hooghuis Oss) & Liesbeth Pennewaard (SLO)

Bent u bekend met termen zoals feed up, feedback en feed forward en de vijf strategieën van Dylan Wiliam? En bent u geïnteresseerd in het inzetten van digitale middelen bij het vormgeven van formatieve evaluatie op uw school? Schrijf u dan in voor deze workshop. We laten verschillende digitale middelen zien, delen ervaringen uit de lespraktijk en gaan graag met u in gesprek over de meerwaarde van ict bij de verschillende strategieën voor formatieve evaluatie.

Alle talen – vo | mbo | wo

WORKSHOP A13

Taal- en studievoordigheden voor een snelle start in het hbo

Jenny van der Ende (Hogeschool Rotterdam)

Veel studenten ervaren een moeizame start in het hbo. Dit kan verbeterd worden door meer aandacht te besteden aan de benodigde taal- en studievoordigheden. In de context van de opleiding kunnen studenten leren hoe ze een actieve en reflectieve studiehouding kunnen ontwikkelen en hoe ze tekorten binnen hun taalvaardigheid kunnen wegwerken door het stimuleren van interactie en het aanbieden van leerstrategieën. In de workshop neemt u op een aantrekkelijke manier kennis van een kansrijke aanpak.

Alle talen – havo/vwo bovenbouw | vavo | mbo

WORKSHOP A14

Let's go viral! Verrassende opdrachten bij simpele YouTube filmpjes voor de mvt-les

Masja Mesie & Marieken Pronk (De Talengroep)

Tijdens deze workshop maak je kennis met een aantal verrassende manieren om YouTube-filmpjes in te zetten in de mvt-les. We laten stap-voor-stap zien hoe je een les kunt ontwerpen rond een bestaand *viral* YouTube-filmpje. Uiteraard gaan we ook in op de wijze waarop de verschillende taalvaardigheden hierbij aan bod komen; hoe je leerlingen kunt verleiden om te reageren in de doeltaal en hoe je hen hierbij kunt ondersteunen. Je gaat naar huis met een verzameling handige bronnen en praktische tips om zelf op eenvoudige wijze van een ogenschijnlijk simpel YouTube-filmpje een bijzonder 'spannende' opdracht te maken. *Neem een laptop of smartphone mee.*

Alle talen – po | umbo | havo/vwo | gymnasium | vavo | mbo

WORKSHOP A15

Visible Thinking routines in de vreemdetalenles

Joyce van Ruiten (Internationale School van Amsterdam)

Visible Thinking Routines, ontwikkeld door Harvard School of Education, zijn strategieën om leerlingen te laten denken en te laten communiceren. Deze routines kunnen goed in de vreemdetalenles worden toegepast. Leerlingen worden uitgenodigd om dieper en op een ander manier na te denken en om deze gedachten in de doeltaal te verwoorden. Om te illustreren hoe dit werkt, nemen deelnemers aan deze workshop door middel van Visible Thinking verschillende kunstwerken onder de loep.

Alle talen – alle sectoren

WORKSHOP A16

Meerkeuzeopgaven in de centrale examens Duits, Engels en Frans

Pauline Schuurman (Cito)

Wat komt er kijken bij het bedenken van meerkeuzeopgaven voor de centrale examens Duits, Engels en Frans? Na een korte uitleg over aandachtspunten bij het bedenken van meerkeuzeopgaven gaan de deelnemers in kleine groepen actief aan de slag met teksten en bedenken daarbij zelf meerkeuzeopgaven. Daarna vindt er uitwisseling van het groepswerk plaats en wordt elkaars werk grondig onder de loep genomen en besproken.

Duits | Engels | Frans - umbo | havo/vwo-| gymnasium

WORKSHOP A17

Adaptieve feedback en support bij gespreksvaardigheid Frans in klassen van 30? Hoe is dat nu mogelijk?

Esther de Vrind (Universiteit Leiden, ICLON)

Hoe kun je feedback, uitleg en oefeningen afstemmen op de individuele leerling om zijn/haar gespreksvaardigheid te verbeteren in reguliere klassen in het vo? Op deze vraag zoek ik antwoord in een vierjarig promotietraject in het kader van Dudoc-Alfa (<https://vakdidactiek.nl/dudoc-alfa/>). Tijdens deze workshop wissel ik graag met u van gedachten over deze vraag en presenteer ik resultaten uit mijn onderzoek waarin een praktische didactische aanpak voor adaptieve feedback en gedifferentieerde support is uitgetoetst in de lespraktijk.

Duits | Engels | Frans | Spaans – umbo | havo/vwo | gymnasium

WORKSHOP A18

Sectie Duits LT actief! Neem deel aan onze activiteiten.

Marion van der Kruissen-van Ommeren (Sectie Duits Levende Talen)

In deze workshop willen we graag de aandacht vestigen op de diverse activiteiten en wedstrijden die de sectie Duits van Levende Talen jaarlijks organiseert.

Duits – alle sectoren

WORKSHOP A19

Ingrediënten voor betekenisvol MVT-onderwijs

Katrin Pannekeet (Nuffic)

LinQ-scholen richten hun lessen op basis van een aantal principes in. Hierdoor worden de talenlessen niet alleen efficiënter, maar ook leuker en het leren van de taal betekenisvol voor de leerlingen. Wil je jouw taal stevig neerzetten op jouw school? Wil je dat leerlingen ook in de toekomst nog kiezen voor het leren van meerdere vreemde talen? Kom dan naar deze workshop om meer te weten te komen over de beproefde LinQ-basisprincipes en hoe docenten deze omzetten in de dagelijkse praktijk. Daarnaast is er ruimte om eigen goede voorbeelden met de deelnemers uit te wisselen.

Duits | Engels | Frans | Italiaans | Spaans – po | vmbo | havo/vwo | gymnasium

WORKSHOP A20

Lesen - oje? Oder: Lesen - hurra?

Kees van Eunen (AG Deutsch macht Spaß)

Es wird in diesem Workshop gehen um das riesige Angebot an Materialien im breiten Bereich (Jugend)Literatur, mit Konzentration auf (gratis verfügbare) Produkte, die zum Beispiel das Goethe-Institut Niederlande um die halbjährlichen Auftritte von deutschen (Jugendbuch)AutorInnen an niederländischen Schulen anbietet. Auch andere Websites kommen dran, besonders die, wo viele fix und fertige, gratis literarische Materialien zu finden sind, zum Beispiel die von der AG Deutsch macht Spaß. Zusammen mit den TeilnehmerInnen werden Unterrichtsbeispiele, darunter auch ein spannendes Lese-Renn-Spiel, am eigenen Leib erprobt, beurteilt. Das alles in einem umfangreichen praktischen Handout zusammengefasst.

Duits (voertaal) – alle sectoren behalve po

WORKSHOP A21

To Be Or Not To Be: Language teaching after Brexit and Trump

Roland Allen & Georgina Philip (Big Wheel Theatre Company)

World events have challenged the concept of internationalisation. We will present ways in which Big Wheel Theatre Company has tried to respond to these current politics, by presenting examples of our work in Dutch and other European schools. We will invite participants to share their own ideas for continuing to promote global cohesion in an increasingly fractured environment. We hope that this will encourage teachers to continue to pursue a global agenda! Neem een laptop of smartphone mee.

Engels | Frans | alle talen – alle sectoren

WORKSHOP A22

Early ESL is fun! Information and inspiration for the intrepid

Amy Klipp (Hogeschool Leiden)

Why is it so important to start early with teaching a foreign language? What is important to think about when starting a new early language program? What kinds of things do teachers come across, once they've started into the world of Early English? This workshop is meant to inform and inspire those considering starting with early English at their school, and those who have already started and just want some ideas. It is filled with interactive language activities that can be easily adapted to fit any language learner and topic. Be ready for some hands-on work and lots of fun!

Engels – po

WORKSHOP A23 **Speaking English: a piece of cake?**

Daniela Fasoglio (SLO)

SLO en Cambridge Language Assessment hebben in 2016 en 2017 uitgezocht op welk ERK-niveau leerlingen aan het eind van vmbo, havo en vwo presteren bij gespreksvaardigheid Engels. Ruim 1700 leerlingen zijn in alle regio's door examinatoren van Cambridge getest. Tevens is leerlingen en docenten gevraagd naar hun ervaringen met het trainen en het toetsen van gespreksvaardigheid, naar belemmeringen en succesfactoren. U zult de resultaten van dit onderzoek tijdens deze presentatie horen en bespreken: wat zijn uw ervaringen, wensen en aanbevelingen voor het landelijke curriculum?

Engels – alle sectoren

WORKSHOP A24 **Tout le monde parle français!**

Gisela Houf

Zijn wij te voorzichtig als wij onze (brugklas)leerlingen in de klas slechts mondjesmaat in gesproken Frans uitdagen? De leerling begrijpt de docent immers anders niet. Wat als de standaard wordt dat leerlingen Frans praten in de les! Hoe ziet deze onderdompeling in de vreemde taal er dan uit? In deze workshop illustreren wij hoe effectief doeltaalgebruik in de Franse les een dynamische, leerzame omgeving biedt, waarin de leerling en de docent consequent met en in de Franse taal aan het werk zijn.

Frans – havo/vwo onderbouw | gymnasium onderbouw

WORKSHOP A25 **Streektaal inzetten voor het taalonderwijs**

Willemijn Zwart (Saxion Hogescholen / IJsselacademie)

In deze workshop ontdekken docenten in het Nedersaksische taalgebied (van Groningen tot de Achterhoek) hoe streektaal meerwaarde kan hebben voor hun eigen taalonderwijs. Van spelen met lexicale 'valse vrienden', tot de Nederlandse spellingles, van het ontdekken van de eigen morfologie van de streektaal tot begrijpend lezen. De deelnemende docenten ontdekken de mogelijkheden én meerwaarde van streektaal voor hun eigen taalonderwijs. Natuurlijk is er na afloop volop ruimte voor vragen, discussie en brainstorm over de mogelijkheden voor het eigen taalonderwijs. *Neem een laptop of smartphone mee.*

Fries | Nederlands | docenten in het Nedersaksisch taalgebied – po | vmbo | havo | gymnasium

WORKSHOP A26 **Dialoog voeren over gevoelige kwesties**

Joke Morshuis (Hogeschool van Amsterdam) & Imane Bentaher (Caland Lyceum Amsterdam)

Imane Bentaher en Joke Morshuis bespreken uit hun praktijk de voorwaarden die gelden bij het voeren van een dialoog over gevoelige kwesties in de klas of groep. Met een praktijkvoorbeeld, een kort verhaal voor de onderbouw of 4 havo, laten zij zien hoe je als docent het thema 'racisme' kunt behandelen. De inbreng van de deelnemers en hun reactie op het verhaal van Adriaan van Dis is de basis van uitwisseling van een voorgestelde aanpak. Tot slot wordt een leerwerkkaart gepresenteerd, waarin de dialoog-methodiek beschreven staat. Deze leerwerkkaart krijgt u aan het eind van de workshop mee naar huis.

Nederlands | alle talen – vmbo | havo

WORKSHOP A27

Onlinegeletterheid, digitale geletterdheid en onderwijs2032: een uitdaging voor de leraar

Jeroen Clemens (Helen Parkhurst)

In het rapport van het Platform Onderwijs2032 staat als domein Digitale geletterdheid genoemd. Ook bij het schoolvak Nederlands moet aandacht besteed worden aan digitale teksten. 'Digitale teksten en beelden komen steeds vaker in de plaats van papieren tekstvormen en ook daar moeten leerlingen vaardig mee kunnen omgaan.' Hoe zorgen we ervoor dat online-geletterdheid geïntegreerd wordt en niet als nieuw vak wordt gezien? Hoe leg je verbinding met taalvaardigheden bij Nederlands? Ik laat ook voorbeelden zien van scholen die bezig zijn hun leerplan aan te passen en met begeleiding nieuw lesmateriaal gemaakt hebben. Wil je alvast wat wilt lezen, ga dan naar de website <http://jeroenclemens.nl>

Nederlands – alle sectoren

WORKSHOP A28

Debatteren: effectief werken aan alle aspecten van mondelinge taalvaardigheid

Else van Nieuwkerk (Nederlands Debat Instituut) & Conny Ettema (basisschool het Mozaïek)

De effectiviteit van debatteren wordt door de wetenschap onderstreept: leren debatteren zorgt voor betere taalvaardigheid, een verhoogd kritisch denkvermogen en meer zelfvertrouwen. Daarom past de methode zowel bij Nederlands, Maatschappijleer als Burgerschap. In de workshop introduceren we hoe je gestructureerde, ontspannen en leuke debatten in de klas kunt voeren bijvoorbeeld aan de hand van de stellingen bij onderwerpen van Nieuws-begrip. Bovendien hebben we aandacht voor de praktische kant: hoe organiseer je een les, hoe beoordeel je leerlingen en hoe bewaak je de tijd? Tot slot bespreken we welke vervolgstappen je kunt zetten om te leren doceren in debatteren.

Nederlands – alle sectoren

WORKSHOP B1

Taalbewustzijn in het onderwijs: op naar taalbewust burgerschap

Anna Kaal (Vrije Universiteit Amsterdam)

Taal is als het ware het ‘smeermiddel’ van de maatschappij; inzicht in de werking van dit smeermiddel, in de mooie en grappige, maar ook manipulatieve en gecompliceerde kanten van taal, lijkt essentieel om als volwaardig burger in de samenleving te kunnen functioneren. Het is de vraag of ons huidige curriculum leerlingen genoeg bewust maakt van deze belangrijke rol. Taalbewustzijn wordt dan ook vaak genoemd om taalonderwijs te vernieuwen. In deze workshop bespreken we onderzoek/ervaringen met betrekking tot taalbewust onderwijs, meningen over de toekomst van taalonderwijs (enquête Meesterschapsteam MVT) en manieren om taalbewustzijn een plek te geven in het scholen van leraren.

Alle talen – lerarenopleiders

WORKSHOP B2

Hoe toetsing het begrip taalvaardigheid uitholt

Karen Heij (Parrhesia Onderwijs)

We meten wat we kunnen meten. Voor taal ligt de focus met name op lezen en taalverzorging en dan vooral dat wat we kunnen meten met meerkeuzevragen. Welke impact heeft dit op de ontwikkeling van taalvaardigheid in de volle breedte? Aan de hand van historische feiten, uitkomsten van onderzoeken en praktische voorbeelden gaan we in op hoe we de afgelopen 50 jaar anders zijn gaan kijken naar taalvaardigheid en het meten ervan. ‘Toetsbaarheid’ is ons denken gaan beheersen. Dat is niet zonder gevolgen gebleken voor de taalvaardigheidsontwikkeling van onze leerlingen.

Alle talen – alle sectoren

WORKSHOP B3

De nieuwe generatie taallessen

Rosana Navarro (Cartesius 2)

De nieuwe tijden vragen om vernieuwing, ook in het taalonderwijs. Uit recent onderzoek blijkt dat we meer kunnen halen uit ons geheugen mits we weten hoe het brein werkt. Echter, wat weten we over de laatste wetenschappelijke inzichten over taalverwerving en het brein? Tijdens deze workshop nemen we een kijkje in het brein, daarnaast leer je praktische vaardigheden die je gelijk kan toepassen. Tot slot zullen inspirerende voorbeelden over het inzetten van digitale middelen te zien zijn.

Alle talen – alle sectoren

WORKSHOP B4

Lessen in orde

Peter Teitler (Het Baken Park Lyceum)

Goed klassenmanagement en orde houden zijn de basale voorwaarden om een plezierig leer- en leefklimaat in de klas te creëren, waarbij differentiëren en omgaan met verschillen in zowel gedrag, niveau als zelfstandigheid sleutelwoorden zijn.

Alle talen – alle sectoren

WORKSHOP B5

Excellente kwaliteiten van de docent

Mehmet Uz (Rsg Lingecollege)

In deze workshop evalueren en bespreken we de excellente kwaliteiten van de docent. Welke competenties van de leraar zijn essentieel voor een leuke en goede les? Hoe krijg je verbinding met je leerlingen, de ouders en met je vak? We gaan samen op zoek naar methoden om goed interactief en activerend les te geven. Wat werkt echt in de vmbo klas? We bespreken onze eigen praktijkervaringen. Vooral van elkaar leren, want we zijn de 'Excellente Docenten'. *Neem een laptop of smartphone mee.*

Alle talen – vmbo

WORKSHOP B6

Van begrip naar schrijven

Alike Last (Taalleermethoden.nl)

Hoe verhouden schrijven en lezen zich tot elkaar? Taalproductie is alleen mogelijk op basis van taalverwerving en iemand kan niet boven zijn taalverwervingsniveau produceren. Aan iemands spontane schrijfvaardigheid kun je zien wat deze persoon van een taal verworven heeft: voor jou als docent diagnostisch en de leerling kan zijn vorderingen bijhouden. Doel van deze workshop: laten zien dat de receptieve en productieve taalvaardigheden zeer verschillend zijn en wat enerzijds de rol van schrijven als productieve vaardigheid kan zijn en hoe anderzijds lezen als receptieve vaardigheid het voorportaal is naar schrijven. Luisteren en spreken spelen ook een belangrijke rol.

Alle talen – alle sectoren

WORKSHOP B7

Tactiele communicatievormen

Thea Hendriks & Annette Schuster (Kalorama, centrum voor Doofblinden)

Kennismaken met verschillende tactiele vormen van communiceren met mensen met doofblindheid. met de nadruk op de laatste ontwikkeling genaamd Social Haptic Communication (SHC). Hierbij kun je naast de talige informatie, juist praktische en sociale informatie geven. Hierdoor is de informatie die een persoon met doofblindheid ontvangt meer gelijkwaardig, belangrijk voor verbinding tussen mensen. Naast achtergrondinformatie wordt er volop geoefend en wordt er een actieve inzet van de deelnemers verwacht.

Alle talen – alle sectoren

WORKSHOP B8

Beter-websites voor de talen

Jan van Thiel (Nu Beter Frans) & Chantal Weststrate

Elke werkdag een paar minuten oefenen heeft meer effect dan een intensieve cursus van enkele dagen. De Beter-websites bieden voor Nederlands, Frans, Duits en Engels elke dag, gratis, vier korte oefeningen waarmee je op je eigen niveau je kennis van deze talen kunt checken en oefenen. De Beter-websites hebben drie niveaus (1 is makkelijk, 3 is moeilijk). In de workshop leggen we uit hoe de websites ontstaan zijn, hoe ze worden 'gevuld' en bovendien willen we de deelnemers aan het werk zetten met de bestaande opgaven en ook nieuwe opgaven laten maken.

Alle talen – alle sectoren

WORKSHOP B9

Storytelling technieken in het tweede taalonderwijs

Xi Zeng (xixiStudio taal & spel)

Taal verbindt alleen wanneer men op de juiste manier vertelt en met aandacht luistert. De kunstvorm van het 'storytelling' is bijzonder geschikt voor vertellen en aandacht vragen. Ik introduceer in deze workshop drie groepsspelletjes die in de storytelling cursus worden gebruikt. Zo kan men een taal gaan leren samen met de anderen, de ruimte, het lichaam en de emoties. De deelnemers kunnen de werkvormen van de workshop in hun klas toepassen voor groepsbinding, het herhalen van de leerstof en het gebruiken van de taal in het algemeen.

Alle talen – alle sectoren

WORKSHOP B10

Natuurlijk een vreemde taal leren op de basisschool!

Mélanie Cascino (Vrolijk & Frans)

In deze workshop laat ik u kennismaken met een leuke en effectieve manier om kinderen tussen 8 en 12 jaar spelenderwijs een moderne vreemde taal te leren. Alle zintuigen komen daarbij aan bod. Ik leer u twee technieken om kinderen op een natuurlijke manier taal te laten verwerven. De voorbeelden zijn in het Frans, maar de technieken zijn voor het doceren van alle moderne vreemde talen en NT2 te gebruiken. Het aangeerde kunt u direct in uw eigen lessen gaan toepassen.

Alle talen – po | vmbo onderbouw | havo/vwo onderbouw

WORKSHOP B11

Hoe weet ik wat mijn leerlingen nodig hebben?

Babette Meijer (HvA) & Janneke Geursen (Iclon)

Differentiatie is een groot en abstract concept. In de professionele leergemeenschap (PLG) 'Differentiatie en opbrengstgericht werken bij Engels in het TTO' hebben we dit meer praktisch hanteerbaar gemaakt. Startpunt was het werken met een zogenaamde 'Hele Taak'. De taak mag dan voor iedereen hetzelfde zijn, de invulling en de weg ernaartoe kunnen flink verschillen. Een van de belangrijkste stappen in het ontwerp-proces bleek het vaststellen van het huidige niveau en de leerbehoeftes van leerlingen. Welke mogelijkheden zijn er en hoe doe je dit gericht? Tijdens de workshop kunnen we opgedane inzichten en producten met u delen.

Alle talen – vmbo | havo | gymnasium | vavo | mbo

WORKSHOP B12

Activerende werkvormen en ict in de talenles

Linda Geerlings & Rinia Garib (CPS)

Goede activerende werkvormen en inzet van ict kunnen enorm veel doen voor de motivatie van leerlingen waardoor hun betrokkenheid bij de les wordt vergroot. Voor veel docenten is het een uitdaging om op een actieve manier spreek- en schrijfvaardigheid te oefenen met grotere klassen. Met deze workshop doe je inspiratie op om leerlingen te motiveren en te activeren en om gedifferentieerd onderwijs aan te bieden. Met en zonder ict-tools voor de verschillende taalvaardigheden.

Alle talen – vmbo | havo/vwo | gymnasium | vavo | mbo

WORKSHOP B13

Statistiek en centrale examens: TIA's lezen

Natalie Schols & Wilma Vrijs (Cito)

Speciaal voor docenten mvt een korte cursus TIA's lezen. De examens worden uitgebreid statistisch geanalyseerd. De uitkomsten van deze analyses zijn openbaar. Maar je moet ze wel kunnen lezen om er chocola van te kunnen maken. En als je dat kunt, dan kun je, als docent er je voordeel mee doen. Aan de statistiek kun je zien hoe 'goed' of 'slecht' een examen(vraag) was, welke vraag goed onderscheid maakt tussen de zwakke en de betere leerlingen. Je kunt de uitkomsten gebruiken om (oefen)toetsen op maat te maken, inclusief de norm die past bij de toets. *Neem een laptop of smartphone mee.*

Alle talen – vmbo | havo/vwo | gymnasium | vavo | mbo

WORKSHOP B14

Is mijn B1 jouw B1?

Esther van Loo, Anneke de Graaf & Laura Hofwegen (Levende Talen & Cito)

Binnen Cito is onlangs een onderzoek uitgevoerd waarin is nagegaan hoe leerlingprestaties op de eindexamens leesvaardigheid Arabisch, Fries, Russisch Spaans en Turks geïdentificeerd kunnen worden in ERK-termen. De vraag lag voor of bij deze schooltalen wellicht een herziening van de ERK-waardering van leerlingprestaties gewenst was. In deze workshop neemt u kennis van de uitkomsten en tegelijkertijd nemen we tijd en ruimte om, in klein gezelschap, enige vergelijkingen uit te voeren: is een B1 bij 'nieuwsberichten lezen' hetzelfde bij Russisch als bij Arabisch? Verstaan docenten Spaans hetzelfde onder een 'brief op A2-niveau' als docenten Turks?

Arabisch | Fries | Russisch | Spaans | Turks

WORKSHOP B15

Hoe haal je meer uit de kijk- en luistertoetsen van Cito?

Dennis van den Broek & Alma van Til (Cito)

In deze workshop gaan we aan de slag met de kijk- en luistertoetsen van Cito. Deze toetsen worden vooral ingezet om de luistervaardigheid te evalueren en om ermee te trainen voor het schoolexamen. Maar zijn ze ook geschikt om er de luistervaardigheid van leerlingen mee te verhogen? Samen gaan we na wat er bij het trainen van luistervaardigheid eigenlijk komt kijken en hoe de kijk- en luistertoetsen daarbij kunnen worden ingezet.

Duits | Engels | Frans – vmbo bovenbouw | havo/vwo bovenbouw | gymnasium

WORKSHOP B16

Toepassingen van games in de taalles

Roland Bruijn & Henk la Roi (Hogeschool Windesheim)

In deze workshop willen we eerst een aantal voorbeelden geven van hoe je *commercial off-the-shelf games* en *game books* kunt inzetten in de taalles. Hierna is het plan je zelf een (simpele) game book te laten maken aan de hand van een scene uit een boek dat je graag met je studenten wilt behandelen. Het streefdoel is deze scene aan het einde van de workshop meteen online te krijgen, zodat je met je doelgroep ermee kunt werken. *Neem een tablet of laptop mee.*

Duits | Engels | Frans - vmbo bovenbouw | havo/vwo bovenbouw | gymnasium | vavo | mbo

WORKSHOP B17

Doeltaal..., hoe maak je daar een leertaal van?

Sebastiaan Dönszelmann (Vrije Universiteit Amsterdam)

De doeltaal in de mvt-les gebruiken, dat helpt je leerlingen bij het leren, toch? We denken het allemaal, maar drie decennia didactisch onderzoek laat zien dat van de inzet van de doeltaal als instructietaal alleen bijna niet geleerd wordt, zelfs niet als de leerlingen hun docent prima begrijpen. Wat is er dan precies nodig opdat onze leerlingen wel leren? Het 'Duurzaam Doeltaal'-promotieonderzoek van Sebastiaan Dönszelmann geeft antwoord op die vraag. In deze workshop werkt u aan uw eigen doeltaalvaardigheden, ziet u good practice videofragmenten en krijgt u resultaten van een effectstudie naar doeltaal didactiek te zien. *Neem een laptop of smartphone mee.*

Duits | Engels | Frans | Italiaans | NT2 | Spaans – po | vmbo havo/uwo | gymnasium | mbo

WORKSHOP B18

Draagvlak creëren voor de buurtalen Duits en Frans; hoe doe je dat?

Trees Aler (sectiebestuur Frans LT) & Carel van den Burg (CPS, sectiebestuur Duits LT)

In een tijd waarin het onderwijs Duits en Frans onder druk staat, omdat men te vaak denkt dat de beheersing van het Engels voldoet, is het belangrijk nieuwe strategieën te ontwerpen om draagvlak te creëren voor de buurtalen en besluitvormingsprocessen te beïnvloeden. Welke strategieën willen we in een eventueel aangepaste vorm behouden en welke nieuwe hebben we nodig? En waarom? In gesprek met de deelnemers aan de workshop willen we antwoorden vinden en zien tot welke acties die kunnen leiden.

Duits | Frans – alle sectoren

WORKSHOP B19

Filmididaktik am Beispiel “Willkommen bei den Hartmanns”

Synke Hotje & Britt van Dée (Duitsland Instituut Amsterdam)

Willkommen bei den Hartmanns ist eine deutsche Filmkomödie aus dem Jahr 2016. Der Film handelt von einer deutschen Familie, welche einen Flüchtling bei sich aufnimmt. In diesem Workshop stellt Ihnen das Duitsland Instituut Amsterdam Material zur Verwendung im Deutschunterricht vor. Anschliessend diskutieren wir Möglichkeiten zur fächerübergreifenden Arbeit.

Duits (voertaal) – vmbo bovenbouw | havo/uwo | gymnasium | vavo | mbo | wo

WORKSHOP B20

Actief lezen met actuele teksten bij het vak Engels

Mignon van Hasselt (CED-Groep Rotterdam)

In deze workshop maakt u kennis met een actieve manier van lezen met actuele teksten. We laten lesfragmenten zien en u gaat zelf op een actieve manier aan de slag met de materialen van *Newswise*: leeslessen op niveau A1, A2 en B1 met actuele teksten.

Engels – po | vmbo | havo/uwo onderbouw | mbo

WORKSHOP B21

Formatief Toetsen

Mandy van der Linden (Bureau ICE)

Bij formatief toetsen wordt in beeld gebracht waar de leerling staat, en wordt feedback gegeven die de leerling helpt in het leerproces. Het in beeld brengen en bijsturen van het leerproces kan zowel door de docent als door de leerling uitgevoerd worden. Hier is geen formeel toetsmoment/cijfer voor nodig. Maar hoe pas je dit toe in jouw lessencyclus? In deze workshop ga je aan de slag met werkvormen, die je meteen de volgende dag in kunt zetten en die de leerling helpen om de leerdoelen te begrijpen, inzichtelijk maken waar zij staan, en effectieve feedback genereren om verder te leren.

Alle talen – vmbo | havo/uwo | gymnasium | vavo

WORKSHOP B22

Introducing Cambridge English exams at your school

Theresa Costello (British Council)

Join this practical presentation on the Cambridge English exams and how to integrate the exams into your school. Find out how the exams, suitable for all levels and schools (vwo, havo and vmbo), can give your students confidence and skills to communicate with people worldwide. Learn about the various levels of exams and which exam suits your students' needs best. Hear from a school already taking the exams and how their students have benefited from gaining an international qualification. Find out about the high quality experience and benefits the British Council offers when delivering your Cambridge English exams. *Neem een laptop of smartphone mee.*

Engels (voertaal) – alle sectoren

WORKSHOP B23

La francophonie in sprookjes en vertellingen

Antonet Chermanne (Fontys Hogescholen)

In deze workshop gaan we aan de slag met sprookjes en vertellingen uit verscheidene francofone landen. We gaan in op de rol die de vertellingen in de die landen/ gebieden hebben en we gaan actief aan de slag met verschillende werkvormen. Aan het eind van de workshop heb je concreet materiaal om mee naar huis te nemen en in te zetten in de les.

Frans – vmbo bovenbouw | havo/vwo bovenbouw | gymnasium

WORKSHOP B24

Spieghel Historiaal: literatuur in verbinding met andere vakken en de actualiteit

Robert Koobs & Maartje Boertien (Stad en Esch)

Het vakoverstijgende literatuurproject Spieghel Historiaal verbindt de vakken Nederlands, Geschiedenis, Maatschappijleer en Tekenen met de actuele vluchtelingenproblematiek. Tijdens een afsluitende presentatieavond presenteerden leerlingen uit vwo 5 voor ouders en docenten hun creatieve verwerkingen van de vluchtelingenproblematiek. Hierbij werd de verbeelding gekoppeld aan de actualiteit en de lesstof van de andere deelnemende vakken. Literatuur verbindt. Tijdens de workshop wordt het project kort toegelicht, waarna concrete handvatten worden aangereikt voor het ontwerpen van een eigen vakoverstijgend literatuurproject rondom een actueel thema. Lesopzet, onderlinge samenwerking tussen de vakken, beoordelingsmodellen en presentatievormen worden besproken en daarna toegepast door de deelnemers in hun eigen vakoverstijgende project. *Neem een laptop of smartphone mee.*

Nederlands/alle talen – alle sectoren

WORKSHOP B25

Kijken naar lezende leerlingen

Mirjam de Bruijne (CED Groep / Hogeschool Rotterdam / Universiteit Leiden)

Meer inzicht krijgen in het begrijpend leesproces en de ondersteuningsbehoeften van leerlingen door hen hardopdenkend te laten lezen. Voor haar promotieonderzoek maakte Mirjam de Bruijne filmopnames van eerste- en tweedejaars vmbo-leerlingen die hardopdenkend een informatieve tekst lezen en vragen bij die tekst beantwoorden (een veelvoorkomende 'schoolse leestaak'). De filmopnames maken inzichtelijk wat er allemaal komt kijken bij het begrijpend lezen van een tekst. Ook tonen ze dat er grote verschillen tussen leerlingen zijn in taakaanpak en de inzet van leesstrategieën. In de workshop bekijken we videofragmenten van verschillende leerlingen, evalueren hun leesvaardigheid en bespreken hoe je hen als docent zou kunnen ondersteunen in hun tekstbegrip. Ook de meerwaarde van het hardopdenkend laten lezen komt daarbij aan de orde.

Nederlands | alle talen – po | vmbo | havo/vwo onderbouw | mbo

WORKSHOP B26

Nederlands leren met PLOT26

Bert de Vos (Blink educatie)

Is het schoolvak Nederlands saai? In ieder geval niet bij PLOT26. Bij deze nieuwe, complete methode Nederlands leren leerlingen taal in contextrijke verhalen. Ze gebruiken taal gevarieerd en in spannende cursussen, waarin alle leerstof aan de orde komt en leerlingen zo veel mogelijk zelf aan zet zijn.

In deze workshop gaan we aan de slag: u ervaart de werkwijze van de cursussen en verhalen. In de bespreking daarvan worden de onderliggende concepten duidelijk. *Neem een laptop of smartphone mee.*

Nederlands – vmbo | havo/vwo | gymnasium | vavo

WORKSHOP B27

Beter schrijven met peer assessment

Karen Wentzel (Wentzel Communicatie) & Willemijn Zwart (Saxion Hogescholen)

Peer feedback is meer dan leerlingen alleen naar de tekst van de buurman laten kijken. Door middel van modellen, verfrissende werkvormen en concrete criteria kun je leerlingen handvatten bieden die ze nodig hebben om kritisch naar teksten te kijken en daarmee te groeien. In deze workshop ga je zelf aan de slag met verschillende werkvormen en andere tools om werk te maken van effectieve peer feedback in je klaslokaal. Deze workshop is bedoeld voor docenten die hun leerlingen willen laten groeien als schrijver en hun tijd liever gebruiken voor individuele aandacht, dan voor een berg nakijkwerk.

Nederlands – vmbo | havo/vwo | gymnasium

WORKSHOP B28

Nederlands 2.0: het vak in de 21e eeuw

Gerdineke van Silfhout & Ria van de Vorle (SLO)

De discussie rondom de inhoud van het vak Nederlands wordt breed gevoerd, zoals blijkt uit visieteksten van docenten, vakverenigingen en Taalunie. Daarbij wordt duidelijk richting gegeven aan wat leerlingen moeten kennen en kunnen om volwaardig te kunnen participeren in onze samenleving. In deze workshop maakt u eerst kennis met de huidige stand van zaken (o.a. Pisa 2015; enquête examen Nederlands) en de gedeelde wensen voor het vak. Vervolgens gaat u in werkgroepen vmbo, havo en vwo aan de slag om uitgangspunten te formuleren voor toekomstgericht taalonderwijs waarbij we huidige eindtermen en inspirerende voorbeelden uit buitenlandse curricula onder de loep nemen. *Neem een laptop of smartphone mee.*

Nederlands – vmbo | havo/vwo | gymnasium